

potest, vel otiose tempus conterendo, vel malum exemplum dando, vel alio simili modo; quæ peccata frequenter erunt venialia, mortale vero vel nunquam, vel rarissime, nisi intentio exeundi sit ad peccandum mortaliter, vel cum aliquo gravi scandalo, quæ omnia accidentaliter sunt. Hæc vero intelligenda sunt de ordinario egressu ad breve tempus, vel ad aliquod iter agendum. Nam si loquamur de facultate ad habitandum extra monasterium, hæc dari non potest nisi per modum dispensationis ex causa legitima; quia quoad hoc prohibitio est absoluta, ut consuetudo ipsa declarat, ut infra tractando de mutationibus religiosorum latius dicemus.

14. *Illatum de egressu ipsius superioris.* — Ex quibus infero, Prælatum, qui in tali loco non habet superiorem, exeundo sine justa causa, non violare clausuram, licet alias fortasse peccet. Probatur, quia non exit sine licentia; quam enim potest aliis dare, potest etiam sibi sumere; vel certe lex illa, quæ in suamet materia includit licentiam Prælati, loquitur solum ad subditos, relinquens Prælatum in libertate quam habet ex vi sui muneris; nec imponit illi specialem obligationem, ut illa irrationabiliter non utatur, quia de hoc nihil loquitur, sed relinquit naturali obligationi. In quo ultimo puncto oppositum sentit Navarrus supra, n. 32, non tamen dicit peccare mortaliter, sed forte venialiter, ex illo principio: *Patere legem quam ipse tuleris.* Cum autem nos dixerimus ex vi legis clausuræ etiam subditos non peccare egrediendo sine causa, dummodo non sine licentia, potius sequitur ex illo principio, Prælatum etiam non peccare propter transgressionem illius legis, licet fortasse aliunde id non faciat sine peccato.

15. *Secunda pars resolutionis. — Exempla juris seu regulæ variarum religionum.* — At vero, loquendo ex vi regulæ, non possumus doctrinam generalem tradere nisi sub conditione proportionata unicuique regulæ. Nam si aliqua regula obligat ad specialem clausuram præter communem hactenus explicatam, et directe prohibet vel Prælati eam licentiam dare, nisi ex justa et necessaria dispensatione, vel subditis absolute interdicit violationem ejus, tunc licentia data sine justa causa non reddet religiosum tutum in conscientia intra gradum obligationis regulæ, id est, si regula obligat sub mortali, non excusabit illud; si ad veniale, similiter; si vero ad solam pœnam, hæc jam non est proprie in conscientia, et

ideo apud ipsum Prælatum, qui dedit facultatem, fortasse excusabit, non tamen apud superiorem Prælatum, si tam clara sit iniquitas licentiæ, ut non possit subditum ignorantia vel auctoritas Prælati excusare. Ratio est, quia tunc non sufficit simplex licentia, sed dispensatio necessaria est, ut supponitur, ex vi regulæ; illa vero dispensatio sine causa rationabili non tantum est iniqua, sed etiam nulla, quia est ab inferiori in lege superioris; regula enim est superior Prælato, et ab altiori jurisdictione seu potestate. Exemplum hujus rei est, quod Navarrus supra adducit de clausura Carthusianorum, qui per statuta prohibentur egredi claustrum sine licentia Prioris Generalis, nisi in raris casibus in eorum constitutionibus numeratis. Et simile fere exemplum est in religione Camaldulensi. Et omnes pene Religiones monachales majorem clausuram ex vi suæ regulæ profitentur, quam Mendicantes, quia non profitentur mendicitatem, aut ministeria quæ sine egressu a claustro commode fieri non possunt. Et inter ipsas monachales quædam observant strictiorem clausuram; imo intra eandem religionem quædam monasteria ex peculiari constitutione vel consuetudine strictiorem servant clausuram, ut in religione S. Benedicti, Cassinense monasterium in Italia, et Montis Serrati in Hispania; et inter Canonicos regulares illustre cenobium S. Crucis in hac urbe Conimbrica, et sic de aliis monasteriis, in quibus gradus et modus obligationis juxta proprias uniuscujusque constitutiones attendenda sunt; multum etiam consuetudo consideranda, nam in his rebus magnam vim habet, ut Navarrus advertit.

CAPUT VII.

AN RIGOROSO ETIAM PRÆCEPTO TENEANTUR RELIGIOSI AD CLAUSURAM NON ADMITTENDO EXTERNOS.

1. *Jus commune ingressum externorum in monasteria non vetat. — Ex decentia tamen, et ob vitandum scandalum, si speciale jus non datur, quousque sint arcendi?* — Superest dicendum de altera parte hujus clausuræ, quæ est, ut seculares vel externi non permittantur ingredi monasteria religiosorum. De qua re nihil invenio generali lege canonica statutum in corpore juris, neque quoad virorum, neque quoad feminarum ingressum in talia monasteria. Extra jus vero est quidam Motus pro-

prius Pii V, et alius Gregorii XIII, de quibus statim dicemus. Prius ergo supponendum est in hoc servandas esse regulas vel constitutiones singularum religionum, in quibus si nihil sit pertinens ad prohibitionem hujus ingressus virorum vel feminarum, nulla quidem erit circa hoc specialis obligatio positiva, sed sola naturalis, quæ nasci potest vel ex decencia religiosa, vel ex necessaria cura vitandi scandalum, tam illud quod seculares religiosi dare possunt, quam etiam illud quod a religiosis possunt iidem seculares capere, etiam sæpe sine culpa illorum, ut eleganter prosequitur Basilius, in Constit. monast., cap. 7: *Quid necesse est (dixit Ambrosius, licet aliud agens in Offic., cap. 20) dare secularibus obtractandi locum?* Quocirca ex vi sui muneris tenentur Prælati, etiamsi peculiaris regula nihil injungat, convenientem uniuscujusque statui in hac parte cautionem adhibere, ut non facile personæ sæculares intra claustrum, et præcipue ad ejus interiora loca ingredi permittantur; quia quies a strepitu secularium separata religiosis animis maxime necessaria est, teste Bernardo, epist. 78. Quod quidem magis necessarium est his qui vitam pure contemplativam profitentur, quam his qui miscet activam; quibus nihilominus debita etiam moderatio necessaria est, ne et a secularibus contemnantur, et ad secularia nimia eorum familiaritate trahantur. Cum debita tamen moderatione et prudentia id nunquam fuit prohibitum, ut patet ex Basilio supra, ubi in fine capituli ait, etiam ad mensam posse admitti, si pii, prudentes et bene affecti sint. Et reg. 312 et 313, ex brevioribus, et reg. 20 ex fusioribus, id supponit, cum declarat quomodo hospites, vel alii, qui ad nos visitandos veniunt, recipiendi et tractandi sint. Et D. Ambrosius dicto lib. Officior., cap. 20, significat, si seculares indigent nostra ope aut ministerio, potius expedire ut illi ad nos veniant, quam nos ad ipsos. Hoc tamen non eodem modo de feminis ac de viris accipiendum est; nam circa illas multo major cautio est adhibenda, ne regulariter in monasteria religiosorum ingredi permittantur, propter periculum et scandalum. De qua re multa sumi possunt ex Basilio, cap. 4 Constit. monast., et ex Ambrosio supra.

2. *Ubi specialis regula non admittendi externos datur, tria in ea sunt attendenda. — Primum. — Secundum. — Si autem specialis constitutio religionis præcipit hanc clausuram, prohibendo ingressum secularium, tria*

in illa consideranda sunt. Primum, de quibus personis loquatur; nam frequentius prohibebit tantum ingressum feminarum; si autem aliqua ex parte ad viros etiam extendatur, servanda est. Intelligetur autem extendi, quoties de secularibus in communi, vel per verba masculini generis loquitur, nam hæc verba comprehendunt utrumque sexum, licet non e converso, maxime ubi dispositio eadem rationem habet in feminis ac in viris, ne dum quando habet majorem, ut in præsentibus. Secundo, est considerandum de quibus locis fiat prohibitio, nam ordinarie non fit de ecclesia, etiam pro feminis. Carthusiani autem dicuntur habere hanc prohibitionem, unde etiam solent januam ecclesiæ habere intra septa seu muros totius monasterii; in aliis vero religionibus solet prohiberi feminis ingressus intra totum claustrum, non vero in ecclesiam; et solet dubitari quid nomine ecclesiæ tunc intelligatur. Videtur autem vox illa exponenda juxta cap. *Si civitas*, de Sent. excom., in 6, scilicet, ut comprehendat sacristiam, et capellas illi contiguas, ad quas per ipsasmet ecclesias patet immediatus ingressus, nam omnia illa censentur partes ejusdem ecclesiæ; loca vero magis disjuncta, et claustrum ipsum, etiamsi per ecclesiam ad illud immediate intrari possit, omnino ad ecclesiam non pertinent, nec ejus appellatione venire possunt. In nonnullis vero religionibus, ex vi suarum constitutionum permittitur feminis ingressus, etiam ad claustrum inferius, vel semper, vel quibusdam certis diebus, et occasione aliquarum solemnitatum; et in eis quid nomine claustrum intelligatur, et ubi terminetur, ita ut ultra progredi non liceat, ex uniuscujusque loci situ, forma, consuetudine, et præcipue ex Prælatorum declaratione, quæ esse debet intentioni constitutionum, et custodiæ religiosæ conformis, sumendum est. Pro viris autem nunquam videtur esse generalis prohibitio ingrediendi intra claustra, quamvis major vel minor ingressus pro varietate religionum permittatur, in quo unaquæque consulat suas leges, nihil enim certius dicere possumus.

3. *Tertium.* — Tertio, expendenda est ratio et modus obligationis, nam hæc etiam, cum non sit de jure communi, non est eadem in omnibus, et ideo verba etiam et consuetudo declarabunt gradum obligationis. Est autem in hoc considerandum obligationem hanc directe cadere posse in ipsos religiosos, vel Prælatos eorum, quia constitutio religionis non

potest seculares obligare, et ideo si per illam tantum hic ingressus est prohibitus, peccabunt quidem religiosi admittendo, vel permittendo ingressum, unusquisque pro ratione sui muneris; seculares autem ipsi non peccabunt ingrediendo, nisi vel quia inducunt alios ad peccandum, aut cooperando peccato eorum, vel quia per vim aut furtive ingrediuntur, quod videtur esse contra justitiam, et in tali materia erit contra religionem, propter sanctitatem loci. Præter hoc vero per indulta Pontificia solent religiones habere potestatem directe imponendi hanc prohibitionem ipsis secularibus, etiam sub censuris ipso facto incurrendis. Et propter hanc obligationem emanarunt a Sede Apostolica varia privilegia, per quæ nonnullis feminis illustribus conceditur, ut possint ingredi monasteria virorum, quocumque modo talis ingressus prohibitus sit.

4. *Motus proprii Pii V et Gregorii XIII circa ingressum feminarum in monasteria virorum per quatuor dubia expediuntur.*—*Dubia circa hanc legem.*—*Primum.*—*Secundum.*—*Tertium.*—*Quartum.*—Ex abusu ergo talium privilegiorum motus videtur Pius V, ad prohibendum hujusmodi ingressum in constitutione, quæ est 22 in Bullario Romano, et incipit, *Regularium personarum*, anni 1566, in qua primum revocat omnes licentias ingrediendi monasteria ac domos Carthusiensium, et aliorum quorumcumque regularium, etiam Mendicantium, mulieribus cujuscumque gradus, conditionis, etc., ampliando hanc revocationem omnibus usitatis et maxime rigorosis verbis. Deinde prohibet ingressum, sub excommunicatione latae sententiæ sibi reservata, prædictis mulieribus dictas facultates prætendentibus, et Prælati monasteriorum ac religiosis prohibet ne illas admittant sub pœnis privationis officiorum, et inhabilitatis ad illa, et suspensionis a divinis, ipso facto incurrendis. Et Gregorius XIII, sua Constit. 16, *Ubi gratia*, addit etiam his pœnam excommunicationis reservatæ. Circa quam legem multa dubia orta sunt. Primum, an comprehendat absolute omnes mulieres, vel solum illas quæ facultates illas prius habebant. Secundum, an illæ prohibeantur absolute et simpliciter, vel solum prætextu dictarum licentiarum ingredi, ita ut si non virtute illarum, sed sua temeritate ingrediuntur, non tamen contra hanc legem, neque ejus censuram incurrant. Tertium, quæ personæ monasterii peccent permittendo hunc ingressum, et quando censeantur illum permittere. Quartum, an

illæ sic peccantes incurrant pœnas illic positas, ante omnem sententiam.

5. *Pro primo dubio unum pronuntiatum.*—*Alterum pronuntiatum.*—Ad primum dicendum videtur primo non extendi prohibitionem ad mulieres, quæ hujusmodi facultates nunquam habuerunt. Probatur, quia in textu expresse fit restrictio prohibendo mulieribus prædictas facultates et licentias prætendentibus. Et Gregorius XIII ait: *Inhibentes eisdem qui illas obtinuerunt.* Quæ verba restricta sunt, et ideo extendi non debent, tum quia lex pœnalis est, tum quia esset contra proprietatem illorum. Neque obstat si quis objiciat similitudinem rationis, tum quia hæc extensio per similitudinem non admittitur in legibus, præsertim pœnalibus, in quibus ratio sine voluntate legislatoris non operatur; tum etiam quia facile negari potest similitudo rationis, quia hæc personæ solent esse nobiliores et potentiores, et propter usum fortasse ingrediendi difficilius possent contineri per solam revocationem privilegiorum, nisi adderetur prohibitio. Secundo dicitur, ex vi verborum non comprehendi omnes mulieres etiam habentes tale privilegium; nam, licet prius dicatur, *mulieribus cujuscumque status, gradus, ordinis, conditionis, et quacumque dignitate, ac præeminentia præditis*, statim additur, *etiam comitissis, marchionissis, ducissis.* Unde videntur hi gradus assignari tanquam supremi earum feminarum, quæ ibi comprehenduntur; ergo illæ, quæ superiores fuerint, ut reginæ et filiæ earum, imperatrices et earum filiæ, non comprehenduntur. Quæ interpretatio juxta tenorem decreti Pii V videtur juridica; tamen, juxta tenorem Gregorii, qui sic habet: *Quibusvis, etiam comitissis, marchionissis, ducissis, et aliis cujuscumque status et conditionis mulieribus*, non videtur procedere; nam particula *et aliis*, etc., non videtur posita ad descendendum, sed ad ascendendum ut patet ex progressu præcedentium verborum. Nihilominus de eisdem personis loquitur uterque Pontifex; neque est verisimile Gregorium in specie nominasse illos gradus personarum, et reginas, etc., sub generali clausula comprehendisse; maxime quia paulo inferius, ubi reges et reginas comprehendere voluit, nominavit. Denique hic a fortiori locum habet regula juris, sub generali clausula non comprehendendi, quæ specialissimam rationem habent, quæ procedit evidentius, quando in clausula generali additur specificatio inferioris notæ.

6. *Objectio ex Gregorio XIII et declaratione*

Cardinalium.—*Responsio.*—Contra hoc vero objici solet declaratio ejusdem Gregorii XIII et Congregationis Cardinalium, quam moderni referunt. Cum enim religio Minimorum in suis constitutionibus habeat concessionem, ut mulieres de stirpe regia et fundatrices suorum monasteriorum, volentes cum decenti comitatu ingredi suas domos, tolerari possint, consuluerunt Patres illius ordinis Summum Pontificem, an illi concessionem per prædictas constitutiones derogatum sit. Responditque Pontifex ex sententia Congregationis non esse derogatum quoad reginas vel fundatrices duntaxat. Quæ declaratio confirmat ex parte datam expositionem, scilicet, quoad reginas, et extendit illam quoad fundatrices, sive hæc extensio denuo concessa sit ab ipso Summo Pontifice, sive juxta commune jus data; nam illæ personæ tam peculiarem habent rationem, ut non debuerint sub generali prohibitione comprehendendi, tum quia jus Patroni est valde privilegiatum in jure; tum etiam quia fundatrices sunt quasi dominæ suorum monasteriorum, et ideo non debuerunt eadem generalitate qua extraneæ ab illis excludi, nam quoddam ingratitudinis genus esse videbatur. Quoad alia vero repugnat nobis illa declaratio; quia, præter reginas, in quibus imperatrix sine dubio comprehenditur, sunt aliæ majoris dignitatis quam sint ducissæ, ut filiæ regum, vel etiam neptes, quæ vulgari sermone *Infantas*, vel *Princessas* (si primogenitæ sint) appellari solent. Ad quod respondemus, potuisse Pontificem suam mentem ita exponere, nam sæpe Pontifices in his declarationibus aliquid de novo addunt sua potestate, et si de illa declaratione satis constet, illi standum erit. Mihi tamen non constat illam fuisse universalem; fortasse enim pro illa religione, propter specialem observantiam ejus, voluit Pontifex regulam illam ita coartare. Est enim aliud valde considerandum in illa declaratione, quod nimirum extendit dictam revocationem Pontificum ad regulas ipsas, vel constitutiones religiosorum; quod sane non videbatur ita dicendum ex vi et tenore ipsorum indultorum; quia (ut in principio dixi) prohibitio ingrediendi hæc monasteria fit per constitutiones religionum approbatas a Pontificibus, et facultates ingrediendi dantur supposita prohibitione. Pius autem V solum revocat facultates ac licentias ingrediendi monasteria quibuscumque feminis concessas, quæ facultates supponunt prohibitionem, ut dixi; ergo si ipsamet constitutio religionis non pro-

hibet ingressum, nulla est facultas ad illum necessaria, nec videtur proprie dici facultas concessa feminis ipsamet constitutio permittens illarum ingressum. Sed hæc difficultas attingit dubium secundum propositum.

7. *Secundum dubium, an illi Motus proprii vetent absolute ingressum feminarum in monasteria virorum.*—*Arguitur pro parte affirmante, ex declaratione Cardinalium.*—*Item ab absurdo.*—*Auctoris resolutio.*—*Excluditur alatum absurdum.*—Erat igitur secunda dubitatio, quam in distinct. 22, de Cens., sect. 6, a num. 11, tractavi, an per has constitutiones prohibeatur absolute hic ingressus mulieribus, ita ut quamvis nec per constitutiones alicujus religionis, nec per consuetudinem esset prohibitus, ex vi harum legum prohibeatur. Nam ex declaratione proxime citata videtur sequi factam esse prohibitionem absolutam, cum censeatur revocata positiva permissio, quæ per constitutiones Minimorum fiebat, exceptis solis casibus specialibus, quos hæc constitutiones non comprehendunt. Item, quia alias nullus fere esset fructus illarum constitutionum, quæ tanto consilio et verborum ponderatione factæ sunt. Nihilominus dicendum imprimis est, ibi non prohiberi ingressum simpliciter omnibus feminis. Probatur, quia ostensum est constitutiones illas non loqui cum omnibus, sed cum habentibus tales facultates. Et hinc fit conjectura, etiam illis non imponi specialem prohibitionem absolutam, quia quoad hoc non est in eis specialis ratio, nec debent esse peioris conditionis. Solum ergo prohibentur ne prædictis facultatibus uti tentent, et virtute illarum ingredi, quasi contententes Pontificiam revocationem. Quod indicavit Pius V in illis verbis: *Prohibentes mulieribus prædictas facultates et licentias prætendentibus, ne monasteria ingredi audeant*, etc., utique fundatæ in dicta præensione. Quod evidentius declarant verba Gregorii: *Inhibentes eisdem, qui illas obtinuerunt, ne ipsarum licentiarum prætextu*, etc. Nec propter hoc fiunt inutiles illæ constitutiones, quia finis earum non videtur fuisse addere novam clausuram monasteriis virorum, præter eam ad quam singula ex suis institutis tenentur, sed conservare illa in sua integritate et indemnitate contra importunitates feminarum potentium, et de suis privilegiis confidentium.

8. *Ad declarationem prædictam Cardinalium multiplex responsio.*—Ad illam autem declarationem imprimis dico me non vidisse illam, et ideo de illius sensu non mihi satis constare;

fortasse enim (ut num. 6 dicebam) fuit solum pro tali religione per modum extensionis, et forte ad petitionem ejus. Dici etiam potest in illa religione prohibitum esse ingressum feminarum ex vi regulæ; exceptionem autem in ea factam reputari licentiam tali jure concessam talibus feminis ad ingrediendum, et ideo censi revocatam per has constitutiones, non tamen esse additam specialem prohibitionem prædictis feminis, sed relictas esse ut comprehendantur in prohibitione regulæ; et ideo solum peccare contra hanc constitutionem, et ejus censuram incurrere, si prætextu permissionis regulæ ingredi velint. Unde, si alio modo per vim vel fraudem ingrediantur, licet fortasse gravius peccent, non incurrunt hanc censuram, quia hæc non imponitur pro quocumque delicto in tali ingressu, sed pro speciali contumacia contra hanc legem.

9. *Instantia ex Navarro expeditur.*—Refert tamen Navarrus, Comment. 4, de Regularib., num. 62, Pium V declarasse mentem suam fuisse comprehendere omnes feminas, etiam aliæ ratione quam virtute prædictarum facultatum ingredientibus, imo etiam omnes carentes talibus facultatibus, et ita servari in Prætorio Pœnitentiariæ. Quæ declaratio (si revera fuit) non pura videtur declaratio, sed extensio; et ideo donec sit sufficienter promulgata (ad quod sola relatio Navarri non satis est), non obligat. Præsertim cum in eisdem constitutionibus dicatur: *Postquam harum notitiam habuerint.* Hujus autem declarationis non habetur sufficiens notitia, qualis per se ad obligandum requiritur; et ideo ubi non sit alio sufficienti modo promulgata, vel consuetudine recepta, non existimo obligare, nisi secundum simplicem tenorem dictarum constitutionum. Et hoc etiam per argumentum ab speciali confirmat alia declaratio data, ab eodem Pio V, ordini Minorum in particulari, quam refert Emmanuel Rodriguez, 1 tom. Quæstionum regularium, quæst. 48, art. 3, de qua per indulta authentica eidem religioni constituit, et ita recepta est. In ea vero facta est eadem extensio ad omnes feminas, et ad quemcumque ingressum sine prætextu facultatum; aliunde vero facta est limitatio, et facultas concessa ingrediendi claustra monasteriorum causa divinorum officiorum, processuum, concionum, funerum, seu suffragiorum pro defunctis, ut ibi latius videri potest. Quæ declaratio quoad hanc secundam partem non est pura interpretatio, ut per se notum videtur, sed fuit concessio vel additio quædam; idem ergo est de

priori parte. Et utraque peculiariter directa fuit ad illam religionem, quapropter non tenentur aliæ religiones priorem extensionem, quæ rigorem affert, admittere, nisi eis authentice constet mentem Pontificis fuisse de omnibus loqui. Posteriori autem concessione sine scrupulo omnes uti possunt, vel quia quoad illam partem est favor ampliandus, et quasi privilegium, in quo est communicatio; vel certe, quia si priorem rigorem non recipiunt, eo ipso sunt eis omnia illa permissa, quia non sunt prohibita; si autem prohibitionem ut communem omnibus admittunt, cum suis exceptionibus possunt illam recipere, et non aliter. Cæterum, quamvis juxta prædictas constitutiones Gregorii XIV et Pii V, veram sententiam traditam doctrinam, scilicet, feminas ingredientibus alia monasteria virorum diversa a monasteriis Minorum, non prætextu facultatum, etc., non comprehendendi, vel subjeci penis prædictarum constitutionum, nec religiosos illas admittentes, sicut jam docueram tom. 5 in tertiam partem, disput. 22, sect. 6, num. 11; nihilominus, postquam hæc scripseram, ad meam notitiam devenit alius Motus proprius Pii V, editus anno 1570, die Julii 16, qui incipit, *Romanum Pontificem*, ubi eisdem penis subjicit quascumque feminas virorum monasteria ingredientibus, ac religiosos illas ingredi permittentes, etiamsi sine ullo prætextu facultatum ingrediantur et admittantur. Quem Motum proprium ad verbum refert Confectius in privilegiis ordinum Mendicantium inter litteras Apostolicas, fol. 179. Quapropter nullus jam superest dubitandi locus, poenas priorum constitutionum per hanc ultimam ad omnes feminas virorum monasteria ingredientibus, et ad religiosos illas ingredi permittentes, fuisse extensas.

10. *De tertio et quarto dubio in num. 4 propositis.*—De tertio dubio eadem est proportionalis ratio in monasteriis virorum et monialium, et ideo in cap. 10 simul explicabitur. In quarto autem dubio, certum est censuras suspensionis et excommunicationis statim incurrere ante omnem sententiam, quia verba sunt expressa, et in censuris sine ulla dubitatione hoc operantur. Ex illis autem censuris suspensio, quæ a solo Pio V fertur, non habet clausulam reservationis; Gregorius vero, qui excommunicationem addidit, cum dicat: *Sub eadem excommunicatione*, videtur plane eam reservare, quia talis erat excommunicatio quæ præcesserat; quomodo autem per privilegia tolli possit, supra declaratum est, et iterum

inferius lib. 2, a cap. 20. Quoad alias vero poenas, probabile est necessariam esse sententiam declaratoriam ad incurrendas illas, juxta communioem doctrinam in materia de legibus.

CAPUT VIII.

DE CLAUSURA MONIALIUM QUOAD NON EGREDIENDUM E MONASTERIO.

1. *Discutitur et resolvitur clausura hæc monialium.*—Superest ut explicemus ea, quæ specialia sunt monialibus circa clausuram, tam quoad egressum quam quoad ingressum, quæ sine dubio strictior est. Loquor autem de monialibus proprie, ut nunc omittam alias, quas in tractatu sequenti, lib. 1, cap. 4, in fine, commemorabo. Primo ergo circa egressum, in hoc cap. inquirendum est, an et unde teneantur moniales, sub gravi obligatione ad culpam, ad servandam clausuram non egrediendi e suis monasteriis. Constat enim imprimis non esse de intrinseca necessitate status religiosi in feminis specialis clausura, vel proprio voto promissa, vel per jus positivum imposita, tum quia ostensum est, tomo superiori, et infra etiam dicetur in num. 11, olim sacras virgines solitas sæpe fuisse in propriis domibus religionem profiteri; et præterea est ostensum in eodem tomo, tria vota substantialia sufficere ad statum religiosum, et rationes ibi factæ de utroque sexu probant; non est ergo simpliciter necessarium quartum votum clausuræ¹. Neque etiam ulla extrinseca lex determinata est de intrinseca ratione talis status, quia licet potestas præcipiendi sit de ratione illius, quatenus respondet subjectioni, quæ fit per votum obedientiæ, determinata lex vel præceptum humanum pendet ex prudentia et arbitrio; et ideo nullum determinatum dici potest esse de substantia talis status. Denique sine tali lege vel voto potest servari castitas, et regula religiosa, vel modus vivendi secundum consilia Evangelica; ergo non sunt simpliciter necessaria ad talem statum. Non potest tamen dubitari quin hæc clausura convenientissima sit ad statum religiosum feminarum, præcipue quando illum profitentur in communi, seu conventuali vita, ut nunc est in usu Ecclesiæ, qui veritatem hanc satis confirmat, et ex naturali conditione et fragilitate

¹ Cap. *Insinuante*, Qui cler. vel voven.; Concilium Illibertin., cap. 27.

sexus feminei, id est per se manifestum, et patebit amplius ex dicendis.

2. *Primum illatum ex proxime dictis.*—Atque hinc colligimus potuisse Ecclesiam ita instituere religiosum statum feminarum, ut prohibuerit illum profiteri in propriis domibus, sed tantum in sacris domiciliis et monasteriis ad hoc per ipsam Ecclesiam deputatis et approbatis. Quia, licet hoc non sit absolute de substantia, liberum est Ecclesiæ non admittere professionem, nisi cum hac circumstantia, ut substantia religionis melius servetur. Et ita fecisse saltem quoad ordinarium et frequentioem modum hujus status, constat ex usu Ecclesiæ, quem antiquissimum esse constat ex Concilio Carthaginensi III, can. 33. Et licet nunc etiam non sit de substantia professionis, ut professio in monasterio seu intra claustra fiat, argumento dicti cap. *Insinuante*, tamen certum est de ratione ejus in talibus religionibus esse, ut professio in ordine et cum obligatione ad illum modum vivendi fiat. In eo tamen modo vivendi in communi potest adhuc esse latitudo in modo et obligatione servandi clausuram.

3. *Secundum illatum.*—Unde ulterius potest etiam Ecclesia non admittere aliquam feminam ad religiosam professionem, nisi simul voveat, vel se obliget ad non exeundum e monasterio in quo stabilitatem profitetur, sine legitima Ecclesiæ dispensatione; quia, licet hoc ex natura rei non sit de substantia illius status, tamen est ita conjunctum cum illo, et necessarium ad decentiam ejus, ut possit Ecclesia merito non acceptare pactum professionis sine illa conditione. Dices: ergo posset Ecclesia prohibere ne femina in privatis domibus voveant statum continentiae, quin etiam se obligent ad aliquam clausuram, quia hæc videtur moraliter repugnare cum illo modo vivendi, et ideo posse Ecclesiam prohibere ne in illo fiat simile votum. Respondetur non esse simile de professione religiosa et de voto simplici; nam per professionem constituitur virgo in publico et solemnitate Ecclesiæ, et est peculiari modo membrum ecclesiastici status, cujus institutio et regimen speciali ratione est sub providentia Prælatorum Ecclesiæ; per votum autem simplex continentiae non constituitur status ecclesiasticus, sed est actio mere privata, quæ non pendet etiam ex acceptance Ecclesiæ, sed inter Deum et solum hominem transigitur; et ideo uniuscujusque consilio et arbitrio relinquatur, quamvis si votum illud sit aliquo